

Π.Κ.Ε.Σ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Προσομοίωση πανελλαδικής εξέτασης του μαθήματος
 «ΓΛΩΣΣΑ-ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ» - Γ΄ Τάξη ΓΕΛ
 Επιλογή και επιμέλεια θεμάτων: Δρ. Παπαντωνίου Ελένη, ΣΕΕ ΠΕ02

ΚΕΙΜΕΝΟ 1**Έχουμε ακόμα οικουμενικές αξίες;**

Οι αξίες της ειρήνης, της ελευθερίας, της κοινωνικής προόδου, των ίσων δικαιωμάτων, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας κατοχυρώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και συντάχθηκαν από εκπροσώπους πολλών διαφορετικών εθνών και πολιτισμών. Αυτά τα σπουδαία έγγραφα, όμως, αποτελούσαν μάλλον την έκφραση ενός αισιόδοξου οράματος και λιγότερο μια περιγραφή της υφιστάμενης πραγματικότητας. Ας μην ξεχνάμε ότι μεταξύ των κρατών τα οποία τα συνέταξαν και τα υπέγραψαν ήταν η Σοβιετική Ένωση, στο απόγειο της σταλινικής τρομοκρατίας, καθώς και αρκετές αμετανόητες αποικιοκρατικές δυνάμεις.

Οι αξίες των ιδρυτών μας δεν έχουν ακόμη πλήρως υλοποιηθεί. Αλίμονο, απέχουμε πολύ από αυτό. Αλλά είναι πολύ περισσότερο αποδεκτές σήμερα από ό,τι ήταν πριν από μερικές δεκαετίες. Η Οικουμενική Διακήρυξη, ειδικότερα, έχει γίνει αποδεκτή στα νομικά συστήματα σε όλο τον κόσμο και έχει αποτελέσει ένα σημείο αναφοράς για τους ανθρώπους που ποθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα σε κάθε χώρα. Ο κόσμος έχει βελτιωθεί – και τα Ηνωμένα Έθνη έχουν μια σημαντική συμβολή σε αυτό.

Αλλά οι οικουμενικές αξίες είναι, επίσης, περισσότερο από ποτέ αναγκαίες στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η παγκοσμιοποίηση μας έφερε πιο κοντά, με την έννοια ότι όλοι επηρεαζόμαστε από τις ενέργειες του άλλου, αλλά όχι με την έννοια ότι όλοι μοιράζονται τα οφέλη και τα βάρη. Αντί γι' αυτό, της έχουμε επιτρέψει να μας διαχωρίσει ακόμη περισσότερο, αυξάνοντας τις ανισότητες στον πλούτο και τη δύναμη τόσο μεταξύ των κοινωνιών όσο και στο εσωτερικό τους.

Αν κοιτάξει κανείς την ειρήνη και την ασφάλεια, το εμπόριο και τις αγορές ή τις κοινωνικές και πολιτισμικές συμπεριφορές, φαίνεται ότι διατρέχουμε τον κίνδυνο να ζήσουμε σε μια εποχή αμοιβαίας δυσπιστίας, φόβου και προστατευτισμού – μια εποχή κατά την οποία οι άνθρωποι κλείνονται στον εαυτό τους, αντί να στρέφονται προς τα έξω, να ανταλλάσσουν ιδέες και να μαθαίνουν ο ένας από τον άλλο.

Απογοητευμένοι με την παγκοσμιοποίηση, πολλοί άνθρωποι έχουν υποχωρήσει σε στενότερες ερμηνείες της κοινότητας. Αυτό με τη σειρά του οδηγεί σε αντικρουόμενα αξιακά συστήματα, τα οποία ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να αποκλείσουν μερικούς από τους συνανθρώπους τους από το πεδίο εφαρμογής της ενσυναίσθησης και της αλληλεγγύης τους, επειδή δεν μοιράζονται τις ίδιες θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις ή την πολιτιστική κληρονομιά ή ακόμα και επειδή δεν έχουν το ίδιο χρώμα δέρματος.

Μπορούμε να επαναβεβαιώσουμε τις οικουμενικές αξίες μόνο αν είμαστε διατεθειμένοι να σκεφτούμε αυστηρά τι εννοούμε με αυτές και πώς μπορούμε να δράσουμε με βάση αυτές. Οι οικουμενικές αξίες απαιτούν από εμάς να αναγνωρίσουμε τα ανθρώπινα χαρακτηριστικά, τόσο τα καλά όσο και τα κακά, τα οποία έχουμε κοινά με όλους τους συνανθρώπους μας, και να επιδείξουμε τον ίδιο σεβασμό για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ευαισθησία για τα μέλη άλλων κοινοτήτων, τον οποίο αναμένουμε να δείξουν και εκείνοι για εμάς. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει πάντα να είμαστε προετοιμασμένοι να αφήνουμε τους άλλους ανθρώπους να καθορίζουν τη δική τους ταυτότητα και να μην επιμένουμε στην ταξινόμησή τους, παρά τις όποιες καλές προθέσεις μας, με βάση τα δικά μας κριτήρια.

Οι αξίες δεν υπάρχουν για να εξυπηρετούν τους φιλοσόφους ή τους θεολόγους, αλλά για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να ζήσουν τη ζωή τους και να οργανώσουν τις κοινωνίες τους. Έτσι, σε διεθνές επίπεδο έχουμε ανάγκη από μηχανισμούς συνεργασίας αρκετά ισχυρούς για να επιμένουν στις οικουμενικές αξίες, αλλά και αρκετά ευέλικτους για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να υλοποιήσουν αυτές τις αξίες με τρόπους που μπορούν πραγματικά να εφαρμοστούν στις ειδικές περιστάσεις τους. Στο τέλος, η ιστορία θα μας κρίνει, όχι από το τι λέμε, αλλά από το τι κάνουμε.

Απόσπασμα διασκευασμένο από το λόγο που εκφώνησε ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν με θέμα την Οικουμενική Ηθική (Πανεπιστήμιο Τίμπιγκεν, Γερμανία, 12/12/2003)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η ατροφία των δικαιωμάτων

Όσοι χρησιμοποιούν ρητορική περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων για να υπερασπιστούν τα «ανθρώπινα» δικαιώματα παντοδύναμων εταιρειών στον αναπτυσσόμενο κόσμο συμβάλλουν στον εκχυδαϊσμό και την ατροφία των δικαιωμάτων. Η ατροφία, όπως παραδόξως, έρχεται μετά το θρίαμβο των δικαιωμάτων. Τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν υποστεί μετάλλαξη, έχουν ξεχειλώσει και έχουν γίνει μέρος της αργκό που απαντάται σε κάθε στιγμή της κοινωνικής ζωής.

Τα δικαιώματα έχουν γίνει πανταχού παρόντα σε βάρος της ακρίβειας και της σημασίας τους. Θεωρούνται πλέον έννοια-κλειδί της ηθικής, της πολιτικής και της θεωρίας του υποκειμενισμού. Η επίκληση στα δικαιώματα είναι η πιο συνηθισμένη μορφή ηθικής. Η υπευθυνότητα, η αρετή και το καθήκον, αντίθετα, έχουν μπει πια στην κατηγορία του οπισθοδρομικού και του φανατικού. Παρομοίως, η αναγνώριση δικαιωμάτων είναι το βασικό εργαλείο και ο βασικός στόχος της πολιτικής.

Στις μεταμοντέρνες κοινωνίες, τα δικαιώματα είναι τα πιο συνηθισμένα εργαλεία της πολιτικής των ταυτοτήτων. Οι διατυπώσεις «θέλω το Χ» ή «πρέπει να μου δώσουν το Χ» έχουν γίνει συνώνυμες με τη διατύπωση «το Χ είναι δικαίωμά μου». Αυτός ο γλωσσολογικός πληθωρισμός αποδυναμώνει τους δεσμούς των δικαιωμάτων με τα πιο ζωτικά αγαθά. Ένας υπουργός πρόσφατα υποστήριξε

ότι είναι ανθρώπινο δικαίωμα η πρόσβαση σε μια πλήρως εξοπλισμένη κουζίνα...!

Το δικαίωμα να διαλέγουμε σχολείο για το παιδί μας ή μάρκα κινητού είναι εξίσου σημαντικό με το δικαίωμα να μη μας γίνονται βασανιστήρια ή να έχουμε να φάμε. Όμως αυτό δεν έχει καμία σχέση με την παράδοση της χειραφέτησης και της ανάπτυξης του εαυτού από την πλευρά του Διαφωτισμού ή με τη ριζοσπαστική παράδοση της αποστασίας, που και τα δύο εκπροσωπούνται στα ανθρώπινα δικαιώματα. Όταν κάθε επιθυμία μετατρέπεται σε έννομο δικαίωμα, δεν μένει τίποτα να περισώσει την αξία των δικαιωμάτων...

Απόσπασμα διασκευασμένο από διαδικτυακό άρθρο του Κώστα Δουζίνα
(«Ανθρώπινα δικαιώματα για εξωγήινους», 18/05/2016)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Βλαντιμίρ Μαγιακόφσκι, *Ελευθερία έκφρασης*

Τη πρώτη νύχτα
πλησιάζουνε και κλέβουν ένα λουλούδι
από το κήπο μας και δε λέμε τίποτα.

Τη δεύτερη νύχτα
δε κρύβονται πλέον
περπατούνε στα λουλούδια,
σκοτώνουν το σκυλί μας
και δε λέμε τίποτα.

Όσπου μια μέρα
-τη πιο διάφανη απ' όλες-
μπαίνουν άνετα στο σπίτι μας
ληστεύουν το φεγγάρι μας
γιατί ξέρουνε το φόβο μας
που πνίγει τη φωνή στο λαιμό μας.

Κι επειδή δεν είπαμε τίποτα,
πλέον δεν μπορούμε να πούμε τίποτα .

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε συνοπτικά (70-80 λέξεις) τους λόγους για τους οποίους στο Κείμενο 1 οι οικουμενικές αξίες προβάλλονται ως σύγχρονη αναγκαιότητα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Στο κείμενο 2, ο συγγραφέας διαμαρτύρεται για την καταχρηστική επίκληση των ατομικών δικαιωμάτων. Μπορείτε να εμβαθύνετε στο νόημα της διατύπωσης «Οι διατυπώσεις «θέλω το Χ» ή «πρέπει να μου δώσουν το Χ» έχουν γίνει συνώνυμες με τη διατύπωση «το Χ είναι δικαίωμά μου»; Αναπτύξτε την ερμηνεία σας σε μια παράγραφο 60-80 λέξεων.

Μονάδες 10

B2.

Ο ομιλητής του 1^{ου} κειμένου, μέσα από τον τίτλο, απευθύνει ένα ερώτημα στους ακροατές του, αλλά και στο σημερινό αναγνώστη.

α) Τι πετυχαίνει με αυτό επικοινωνιακά; (5 μονάδες)

β) Ποια είναι η απάντηση που δίνει στο ερώτημα, μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμα της ομιλίας; Επιλέξτε μία από τις παρακάτω απαντήσεις ως σωστή (5 μονάδες) και τεκμηριώστε την με αναφορά στο κείμενο (5 μονάδες).

- 1) Η ανθρωπότητα σήμερα δεν έχει οικουμενικές αξίες
- 2) Η ανθρωπότητα σήμερα έχει υιοθετήσει στο μέγιστο βαθμό τις οικουμενικές αξίες
- 3) Η ανθρωπότητα σήμερα δεν έχει κατακτήσει στον επιθυμητό βαθμό τις πανανθρώπινες, οικουμενικές αξίες.

Σύνολο: μονάδες 15

B3. Στο 2^ο κείμενο, ο συγγραφέας υιοθετεί ένα ύφος περισσότερο αυστηρό-επικριτικό, σε σχέση με το πρώτο κείμενο. Να εντοπίσετε τρία εκφραστικά μέσα στο 2^ο κείμενο που υπηρετούν αυτήν την πρόθεσή του να στηλιτεύσει σύγχρονες πρακτικές και καταστάσεις (6 μονάδες) και για καθένα χωριστά, να εξηγήσετε τον τρόπο που το πετυχαίνει (9 μονάδες).

Σύνολο: 15 μονάδες

ΘΕΜΑ Γ

Στο ποίημα που διαβάσατε υπάρχουν δύο ομάδες ανθρώπων, που αντιπροσωπεύονται με διαφορετικά ρηματικά πρόσωπα. Ποιες είναι αυτές, όπως φαίνεται να ενεργούν μέσα στο κείμενο (αναφορά σε κειμενικούς δείκτες) και τι συμπεριφορές υποδηλώνουν για τον αληθινό κόσμο; Ποιο πιστεύετε ότι είναι το κεντρικό μήνυμα του ποιητή προς τον αναγνώστη;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Είδος: Επιχειρηματολογικό άρθρο σε ευρωπαϊκό μαθητικό ιστολόγιο, που στόχο έχει να εγείρει μια ευρύτερη συζήτηση για την ανάγκη ενίσχυσης των κλασικών και ανθρωπιστικών σπουδών.

Ιδιότητα: Είστε μαθητής/μαθήτρια Γ΄ Λυκείου, από τον οποίο/την οποία ζητείται να εκφράσει δημόσια τη γνώμη του/της.

Θέμα: *«Οι αξίες δεν υπάρχουν για να εξυπηρετούν τους φιλοσόφους ή τους θεολόγους, αλλά για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να ζήσουν τη ζωή τους και να οργανώσουν τις κοινωνίες τους».* Παίρνοντας αφορμή από αυτήν την τοποθέτηση του πρώην Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ, προσπαθήστε να αποδείξετε πόσο σημαντικό είναι να επαναπροσδιορίσουμε ατομικά και κοινωνικά τη ζωή μας, με βάση τις κλασικές ηθικές αξίες και τα οικουμενικά ιδεώδη, ειδικά σε έναν κόσμο που προσδιορίζεται από την τεχνολογική φρενίτιδα και την πολυπλοκότητα.

Μονάδες 30

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ